

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री केदारप्रसाद चालिसे
माननीय न्यायाधीश डा. श्री आनन्दमोहन भट्टराई
फैसला

०६८-CR-१३५६

मुद्दा :- सरकारी छाप दस्तखत कितें ।

मिश्री मालीको जाहेरीले नेपाल सरकार१ पुनरावेदक
वादी

विरुद्ध

ललितपुर जिल्ला बुंगमती गा.वि.स. वडा नं. ५ बस्ने तिर्थराजको छोरा श्यामराज
तुलाधर१
ऐ.ऐ.बस्ने राम महर्जनको छोरा रामकृष्ण महर्जन.....१
ऐ.ऐ.वडा नं. २ बस्ने हेरा काजीको छोरा उज्जवल शाक्य.....१
ऐ.ऐ.बस्ने कृष्ण भाईको छोरा राकेश वाडा.....१
ऐ.ऐ.बस्ने हेरालाल तुलाधरको छोरा भक्तराज तुलाधर.....१
ऐ.जिल्ला ठेचो गा.वि.स. वडा नं. ६ बस्ने तुलाधर गोपालको छोरा ठेमी मा.....१
ऐ.ऐ.बस्ने बुद्धिमान तुलाधरको छोरा बालकृष्ण तुलाधर.....१

प्रत्यर्थी
प्रतिवादी

०६९-CR-०८३२

कृष्णहरी देशारको छोरा ललितपुर जिल्ला चापागाउँ गा.वि.स. वडा नं. ३ बस्ने पुनरावेदक
जगदिश्वर देशार.....१ प्रतिवादी

विरुद्ध

मिश्री मालीको जाहेरीले नेपाल सरकार१ प्रत्यर्थी
वादी

सुरु तहमा फैसला गर्ने: माननीय न्यायाधीश श्री यज्ञप्रसाद बस्याल
ललितपुर जिल्ला अदालत

फैसला मिति: २०६६।३।१५

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने: माननीय न्यायाधीश श्री फणिन्द्रदत्त शर्मा
माननीय न्यायाधीश श्री विष्णुदेब पौडेल
पुनरावेदन अदालत पाटन

फैसला मिति:- २०६८।८।६

न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९ बमोजिम यस अदालतमा पुनरावेदन पर्न आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य र ठहर यसप्रकार छ:-

मेरा ससुरा मानदत्त मालीका दुई भाई छोराहरुमा जेठो बाबुकाजी माली र कान्छो सानु माली भएकोमा म सानु मालीको श्रीमती हुँ । मेरो जेठाजु बाबुकाजी माली र मेरो श्रीमान सानु मालीको परलोक भई सकेको भएतापनि अंशवण्डा भई भिन्दै बसेको छैन । संगोलमा नै बसी रहेको अवस्थामा मेरो जेठाजुको छोरा माइलो सानुबाबु माली र श्यामराज तुलाधर एक आपसमा मिली ससुरा मानदत्त मालीको नाउँमा दर्ता नामसारी रहेको ललितपुर जिल्ला बुङ्गमती गा.वि.स. वडा नं. ७(क) कि.नं. २५१ को क्षेत्रफल ०-१०-०-० रोपनी जग्गा मैले आधा अंश पाउनु पर्नेमा बाबुकाजी मालीको श्रीमती सूर्यमाया माली जिवितै रहेकोमा निजको मृत्यु भई सकेको भनि नाता प्रमाणित कागज बनाई मानदत्त मालीको एक मात्र छोरा बाबुकाजी माली र निजको एकमात्र छोरा रहेको भन्ने नक्कली नाता प्रमाणित बनाई सोही कार्यालयका सचिवको दस्तखत समेत किर्ते तयार पारी श्यामराज तुलाधर वारेस बसी मालपोत कार्यालय ललितपुरमा मिति २०६५।१०।२० गते कि.नं. २५१ को जग्गा नामसारीको लागि निवेदन दिई जग्गाको संधियार नै नभएको मानिसहरु संधियार हुँ भनि सर्जमिनमा साक्षी बसी झुठ्ठा कुरा लेखि लेखाई म जाहेरवालाको हक मार्ने गरि झुठ्ठा कुरा उल्लेख गरि सरकारी कागज छाप दस्तखतहरु किर्ते गरेको हुँदा सानुबाबु माली, श्यामराज तुलाधर, रामकृष्ण महर्जन, उज्वल शाक्य, राकेश वाडा, बालकृष्ण तुलाधर, ठेमी माली, भक्तराज तुलाधर समेतलाई पक्राउ गरि सजाय गरि पाउँ भन्ने समेत ब्यहोराको मिति २०६५।३।१५ गतेको जाहेरी दरखास्त ।

ललितपुर जिल्ला ठेचो गा.वि.स. वडा नं.६ बस्ने सानुबाबु मालीले निजको बाबु बाजेको अन्य हकदारहरु हुँदा हुँदै आफूले एकलो हकदार देखाइ यस गा.वि.स. कार्यालयको सिफारिस सम्बन्धी झुठ्ठा चलानी नं.१०४४ र ०३४।६५ मिति २०६५।२।१० को मिति राखी यस गा.वि.स. वडा नं.७(क) कि.नं. २५१ को क्षेत्रफल ०-१०-०-० रोपनी जग्गा आफ्नो नाममा दर्ता गर्न सरकारी कागज,छाप,दस्तखत कित्ते गरेको देखिएकाले निजलाई कानूनी कारवाही गरि पाउँ भन्ने नमुना गा.वि.स. को कार्यालय बुङ्गमतीले जिल्ला प्रशासन कार्यालयलाई लेखेको पत्र ।

जाहेरवाला मिश्री माली मेरो काकी हुनुहुन्छ।ललितपुर जिल्ला बुङ्गमती गा.वि.स. वडा नं. ७(क) कि.नं. २५१ को क्षेत्रफल ०-१०-०-० रोपनी जग्गा मेरो बाजे मानदत्त मालीको नाममा दर्ता कायम रहेको जग्गा हो ।उक्त जग्गा वण्डा गर्न बाँकी छ, वण्डा गर्दा मैले आधा र काकीको भागमा आधा पाउने हो । उक्त जग्गा बिक्री गर्न दाजु बाबु काजी मालीले कुनै वास्ता नगरेपछि सम्धी श्यामराज तुलाधर लेखनदासको काम गर्ने भएकोले निजसँग सल्लाह गरि निजले गा.वि.स.को सिफारिस समेत तयार गरि सकेपछि श्यामराज तुलाधरले जग्गा बिक्री गरिदिन्छु भनि मन्जुरीनामाको कागज समेत तयार गरि ल्याएको हुँदा मैले सहिछाप गरिदिएको हु।उक्त जग्गा बिक्री गर्न सबै कागजातहरु लेखनदास श्यामराज तुलाधरले कित्ते कागज गरी मालपोत कार्यालय ललितपुरमा जाने क्रममा उक्त कित्ते कागजहरु स्थानिय मानिसहरुले थाहा पाई खोसी लगेको हुन् ।

जग्गा बिक्री गरेपछि मलाई रु.४०,०००।—दिन्छु भनि श्यामराज तुलाधरले भन्नु भएको थियो । रु.१०,०००।—मलाई दिइ सक्नु भएको छ ।मेरो आमा सूर्यमाया माली जिवित नै हुनुहुन्छ।कित्ते कागज बनाउदा आमाको मृत्यु भई सकेको र हकवाला कोही छैनन् भन्ने कागज बनाएको हो ।नमुना गाउँ विकास समितिको कार्यालयको लेटरप्याड त्यहाँ बस्ने कर्मचारी सुनिल भन्नेसँग १ प्रतिको रु.१,०००।—दिई मैले ल्याई श्यामराज तुलाधरलाई दिएपछि बिग्रन गएकोले म सोही गा.वि.स. मा गई गुणरत्न मालीसँग सम्पर्क गरी एक प्रति लेटरप्याडको रु.३५०।—मा लिएको हु।उक्त लेटरप्याडमा कम्प्यूटर टाइप गराई पत्र तयार भएपछि श्यामराज तुलाधर र म चाँपागाउँमा गई सचिवको सहिछाप कित्ते गराई छाप समेत लगाई कित्ते कागजात तयार गरेका हौं।मालपोत कार्यालयबाट खटिएको स्थलगत सर्जिमिन

गर्न गएको टोलीलाई रामकृष्ण महर्जनको घरमा राखी कित्ते समर्जमिन गर्न लगाएका हौं भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी सानुबाबु मालीले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान ।

नमुना गा.वि.स.को कार्यालय बुङ्गमती ललितपुरमा म कार्यालय सहायक पदमा काम गर्दै आएको छु । गते मिति याद भएन, जेठ महिना तिर हुनुपर्दछ, मैले चिनेका हाल पक्राउमा परि आएका सानुबाबु माली सिफारिस पाउँ भनि गा.वि.स. मा आएका थिए । उक्त दिन सचिव भक्तराज पोखरेल जि.वि.स. कार्यालय मानभवनमा हुनुहुन्छ, उहाँलाई लगेर दिनु भनी पत्र तयार पारी दिनु भयो, भने त्यहाँ लिएर आउनुहोस भनि निज सानुबाबु मालीलाई दिएको थिएँ । निज सानुबाबु मालीले कुनै रकम दिएको भनि भने मलाई थाहा भएन । निजले तयार गरेको पत्रमा भएको दस्तखत गा.वि.स. सचिव भक्तराजको होइन र छाप पनि कार्यालयको होइन । को कसले कित्ते छाप तयार गरि भक्तराज पोखरेलको दस्तखत समेत कित्ते गरेका हुन निज सानुबाबु मालीलाई नै थाहा होला भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी सुनिल महर्जनले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान ।

गाउँ विकास कार्यक्रम व्यवस्थापन समिति बुङ्गमतीको सचिव भएकोले छुट्टै कार्यालय छैन । मलाई गा.वि.स.ले एउटा कार्यालय दिएको छ । म सोही कोठामा अलग्गै बसेको छु । गा.वि.स. को कार्यालयको प्याड मसँग हुँदैन र मैले सानुबाबु मालीलाई प्याड दिएको छैन, पैसा लिएको पनि छैन । गा.वि.स. को कार्यालयमा काहिले काँही निज सानुबाबु माली आउने गर्दथे । मसँग भेट गर्ने गरेका थिए, भेट हुँदा सामान्य बोलचाल गर्ने गरेको थिए । निजले के कारण मैले गा.वि.स. को प्याड बिक्री गरेको भनि बयान गरे मलाई थाहा छैन । यसमा मेरो संलग्नता छैन । हाल मैले सुने अनुसार सानुबाबु मालीले आफ्नो आमा तथा जाहेरवाली मिश्री माली तथा दाजुभाई समेत नभएको भनि कित्ते सिफारिश बनाई मिश्री माली हकवाला भएको ललितपुर जिल्ला बुङ्गमती गा.वि.स. वडा नं. ७(क) कि.नं. २५१ को क्षेत्रफल ०-१०-०-० रोपनी जग्गा खान लागेको भन्ने थाहा पाएको हु भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी गुणरत्न मालीले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान ।

म लेखापढीको काम गर्छु । सानुबाबु माली सम्धी नाता पर्नुहुन्छ । २०६५ साल बैशाख महिना तिर हो । मिति याद भएन सानुबाबु मालीसँग भेट हुँदा मेरो बाजे मानदत्त मालीका नामको ललितपुर जिल्ला बुङ्गमती गा.वि.स. वडा नं. ७(क) कि.नं. २५१ को क्षेत्रफल ०-

१०-०-० रोपनी जग्गा छ। उक्त जग्गा अंशवण्डा हुन बाँकी जग्गा हो । मेरो नाममा दर्ता गरि बिक्री गर्नुपर्‍यो के गर्नुपर्छ ? भनि भन्नु भएकोले मैले गा.वि.स. को सिफारिस तथा नाता प्रमाणित लिएर आउनुहोस । बिक्री तथा नामसारीको काम मिलाई दिउँला भनि भनेका थिएँ । जेठ महिनामा गते याद भएन गा.वि.स. बुङ्गमतीबाट सिफारिस तयार गरि नाता प्रमाणितको पनि फोटोकपी लिएर मसँग भेट गर्न सानुबाबु माली आई उक्त जग्गाको वारेसनामा सबै काम गर्नु भनि बैशाख २० गते नै दिनु भएको थियो । मैले मालपोत कार्यालय ललितपुरमा निवेदन तयार गरि नामसारीको लागि मिति २०६५।२।१९ गते मालपोत कार्यालयमा पेश गरि सकेपछि मालपोत कार्यालयबाट स्थलगत सर्जिमिन गर्ने आदेश भई कर्मचारी खटि आई रामकृष्ण महर्जनको घरमा बसी गाउँ सर्जिमिन तयार गरि फर्किने क्रममा स्थानीय मानिसहरूले थाहा पाई कागज पत्र खोसी लगेका हुन् ।

उक्त सिफारिस अर्थात नमुना गा.वि.स. बुङ्गमतीको किर्ते कागज मैले तयार गरेको होइन । सानुबाबु मालीले नै के कसरी तयार गर्न लगाए भनि बुझ्ने क्रममा पत्र तयार गरि सकेपछि भक्तराज पोखरेलको किर्ते दस्तखत चापागाउ बस्ने जगदिश्वर देशारले गरेको भन्ने थाहा भयो। निवेदन लेखे काम वारेस लिने काम सम्म मैले गरेको हो। स्थलगत सर्जिमिन कागजमा मालपोत कार्यालय ललितपुरका कर्मचारी बैद्यनाथ ठाकुरको हस्ताक्षर हो। बुङ्गमती को सचिवले सिफारिस नदिइ गा.वि.स. ठेचोमा बुझ्न पर्छ भनेका कारण मैले एउटा लेटर प्याड बुङ्गमतीबाट लिएर आउनु र पत्र तयार गर्नु भनि व्यहोरा मैले खेप्दा गरिदिएकोले सानुबाबु मालीले पत्र तयार गरी ल्याएको उक्त पत्रमा भएको सचिवको दस्तखत जगदिश्वर देशारले गरेको भन्ने थाहा पाएको हुँ। किर्ते छाप सानुबाबु मालीले कहाँ बनाउन लगाए ताहा छैन। स्थलगत सर्जिमिन मुचुल्कामा कागजको बेहोरा किर्ते हो भन्ने कुरा मलाई थाहा थियो । तर कागजमा सहि गर्ने मानिसहरूलाई किर्ते भन्ने थाहा थिएन भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी श्यामराज तुलाधरले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान ।

महानगरीय प्रहरी परिसरको माग बमोजिम प्रतिवादीहरू सुनिल महर्जन र गुणरत्न मालीलाई हाजिर जमानिमा छोड्न सकिने व्यहोराको जिल्ला सरकारी वकील कार्यालयको च.नं. ८८४ को पत्र अनुसार निजहरूलाई हाजिर जमानिमा छोड्नको लागि अनुन्धान अधिकृत

प्र.नि. केदार खनालले गरेको मिति २०६५।३।२९ गतेको निर्णय बमोजिम नमुना गा.वि.स. बुङ्गमतीका सचिव भक्तराज पोखरेलको जिम्मामा निजहरुलाई हाजिर जमानिमा छोडिएको ।

सानुबाबु मालीले मेरो बाजेको नामको जग्गा बुङ्गमतीमा छ। आफ्नो नाममा नामसारी गर्नुछ भनि नमुना गा.वि.स. बुङ्गमतीको लेटर प्याडमा कम्प्युटर टाइप गरेको पत्र तयार गरिल्याएको रहेछन । उक्त पत्रमा सचिवको सहिछाप गरेको रहेनछ र मलाई तपाइले सचिवको सहिछाप गरि दिनुपन्यो भनि सचिव भक्तराज पोखरेलको हस्ताक्षरको नमुना समेत देखाए । सो हेरी मैले पत्रमा सचिवको दस्तखत गरेको हुँ । मिति २०६५।२।१० गतेको पत्रको फोटोमा समेत मैले नै किर्ते दस्तखत गरेको हुँ। सानुबाबु मालीको २०४८।१०।२६ गते उल्लेख भएको नाता प्रमाणित पत्र मैले तयार गरेको हुँ। उक्त सकल अर्को थियो । फोटोकपी गरी फोटोकपीमा टिपेक्स लगाई मेटाइ खाली फोटोकपीमा सानुबाबु मालीको विवरण लेखि हस्ताक्षर मैले गरेको हु । उक्त काम गरि फोटोकपी समेत गरे बापत सानुबाबु मालीले मलाई रु.३५०।— दिएका थिए । बुङ्गमती गा.वि.स. को किर्ते पत्रमा सिफारिस गर्दा कार्यालयको छाप तथा सचिवको छाप लगाएको थिएन । उक्त छाप मैले लगाएको होइन सानुबाबु मालीले के कसरी लगाए थाहा भएन, उक्त कागजात मसँग छैन भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी जगदिश्वर देशारले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान ।

प्रतिवादी श्यामराज तुलाधर बिरामी परेको कारण जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालयको सहमति अनुसार हाजिर जमानिमा छोड्न अनुसन्धान अधिकृत प्र.नि. केदार खनालले गरेको मिति २०६५।३।३१ गतेको निर्णय पर्चा ।

आजभन्दा २ वर्ष अगाडी देखि मालपोत कार्यालय ललितपुरको नामसारी फाँटमा ना.सु. पदमा कार्यरत छु । ललितपुर जिल्ला. ठेचो गा.वि.स. वडा नं. ६ बस्ने सानुबाबु मालीको नाममा वारेस भई ऐ बुङ्गमती गा.वि.स. वडा नं. १ बस्ने श्यामराज तुलाधरले ललितपुर जिल्ला बुङ्गमती गा.वि.स. वडा नं. ७(क) कि.नं. २५१ को क्षेत्रफल ०-१०-०-० रोपनी जग्गा हकदारहरु कोही नभएको भनि सानुबाबु मालीको नाममा नामसारी गरिपाउँ भनि नाता प्रमाणित फोटोकपी, गा.वि.स. बुङ्गमतीको सिफारिस पत्र समेत संलग्न राखी मिति २०६५।२।९ गते मालपोत कार्यालय ललितपुरमा निवेदन दिए अनुसार उक्त जग्गाको

हकभोग तथा हकदार कोही छैन छैन भनि स्थलगत सर्जिमिन गराउने भनि आदेश भएको थियो ।

उक्त आदेशानुसार म असार महिनामा बुङ्गमती जाँदा बुङ्गमती बसपार्कमा सानुबाबु माली, श्यामराज तुलाधरलाई भेट भई निजहरुले हामीहरुले मानिस भेला जम्मा गरि सक्यौं भने र मैले निवेदकले दिएको व्यहोरा पढिबाची सुनाउदा निजहरुले ठिक छ भनेकोले उपस्थित मानिसहरुको रोहवरमा कि.नं. २५१ को स्थलगत सर्जिमिन मुचुल्का तयार गरी सधियारहरु ५ जनालाई नै सहिछाप गराएको हुँ । निवेदक सानुबाबु मालीको स्थाई ठेगाना ठेचो भएकोले त्याहाबाट हकदार बुङ्गनुपर्छ भन्दा निजको घर नजिकको ठेमी मालीले पदैन भनेको र नजिक हो हल्ला भइ स्थानीय मानिसहरु भेला जम्मा भएकोले निजहरुलाई सम्पूर्ण व्यहोरा सुनाएपछि फायल खोसी लगेका हुन् । मैले जानी जानी कित्ते सर्जिमिन गराएको होइन । कित्ते गरेको रहेछ भन्ने पछि थाहा भएको हो भन्ने समेत व्यहोराको कर्मचारी वैद्यनाथ ठाकुरले गरेको कागज ।

गा.वि.स.बुङ्गमतीको लेटरप्याडमा पत्र तयार गरि सचिवको सहि गराई ल्याउनु भनि श्यामराज तुलाधरले भनेपछि जगदिश्वर देशारलाई सहि गरि दिनुहोस भन्दा नमुना चाहिन्छ भनेकोले मैले पहिला जग्गा बिक्री गर्दाको कागजमा भएको सचिवको सक्कली सहि देखाएपछि जगदिश्वर देशारले सचिव भक्तराज पोखरेलको सहि गरिदिए । त्यसपछि मैले लिएर आएको हुँ । हामीहरु सबै दाजुभाईको सक्कली नाता प्रमाणित पत्र थियो । मसँग मलाई म मात्र भएको नाता प्रमाणित पत्र चाहिएकोले मेरो सक्कल नाता प्रमाणितलाई जगदिश्वर देशारको पसलमा फोटोकपी गरी फोटोकपीमा टिपेक्स लगाई एकजनाको मात्र नाम उल्लेख गरी जगदिश्वरले तयार गरी मलाई दिएपछि सक्कल नाता प्रमाणित प्रमाण पत्र त्यही च्याति फालेको हुँ । हाल मसँग छैन । मिसिल संलग्न भएको नाता प्रमाणित फोटोकपीमा भएको हस्ताक्षर जगदिश्वर देशारको हो फरक छैन । गा.वि.स. बुङ्गमतीको छाप कार्यालयमा आउने मानिसहरुले लगाएका हुन् नाम थर थाहा छैन भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी सानुबाबु मालीले अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको ततिम्बा बयान ।

कम्प्यूटर टाइप भएको बुङ्गमती गा.वि.स. को पत्र देखाउदा देखि चिने । उक्त लेटर प्याड बुङ्गमति गा.वि.स. को हो। गा.वि.स. मा कम्प्यूटर छैन। उक्त पत्र गा.वि.स. बुङ्गमतीमा

भएको होइन । उक्त पत्रमा टाँस भएको फोटोमा भएको हस्ताक्षर मेरो होइन । पत्रमा लगाएको कार्यालयको छाप तथा भक्तराज पोखरेल अध्यक्ष लेखिएको छाप समेत गा.वि.स. बुङ्गमतीको होइन दस्तखत तथा छाप किर्ते हो । ठेचो गा.वि.स. वडा नं. ६ बस्ने सानुबाबु मालीको बाबु बाजे अन्य हकदार हुँदा हुँदै नमुना गा.वि.स. बुङ्गमतीको कि.नं. २५१ को क्षेत्रफल ०-१०-०-० को जग्गा आफ्नो नाममा नामसारी गर्न लागेको भन्ने कुरा मैले मिति २०६५।३।१३ गतेका दिन थाहा पाई जिल्ला प्रशासन कार्यालय ललितपुरमा पत्र समेत पठाएको हुँ भन्ने समेत व्यहोराको नमुना गा.वि.स. बुङ्गमतीका सचिव भक्तराज पोखरेलको कागज ।

हाम्रो बाजे मानदत्त मालीको दुई भाई छोराहरु मध्ये जेठो बाबुकाजी माली, कान्छो सानु माली भएकोमा निजहरुको मृत्यु भएको, आमा सूर्यमाया माली र कान्छी आमा मिश्री माली जिवित हुनुहुन्छ । बाबुको ५ भाई छोरा र १ छोरी भएकोले आमा समेत बाबुका अंशमा भाग लाग्ने ७ जना छौं । मेरो बाजेको नाममा रहेको ललितपुर जिल्ला बुङ्गमती गा.वि.स. वडा नं. ७(क) कि.नं. २५१ को क्षेत्रफल ०-१०-०-० जग्गा आधा बाबु बाबुकाजी माली र आधा काका सानु मालीले पाउनु पर्नेमा श्यामराज तुलाधरको संलग्नतामा सानुबाबु मालीले काकी तथा म समेतको हक मेटाई जिवित आमा सूर्यमाया मालीको समेत मृत्यु भएको भनि नाता प्रमाणित प्रमाण पत्र बनाएको र मानदत्त मालीको १ मात्र छोरा बाबुकाजी मालीको मृत्यु भएको बाबुको अंश पाउने हकदार म १ मात्र हु भनी नमुना गा.वि.स. को कार्यालय बुङ्गमतीको छाप तथा त्यही कार्यालयका सचिवको दस्तखत समेत किर्ते गरि झुठ्ठा सर्जिमिन गराई मालपोत कार्यालय ललितपुरमा पेश गरि उक्त जग्गा एकलौटी सानुबाबु मालीले आफ्नो नाममा नामसारी गर्न लागेका रहेछन् । यसरी कसैको हक मेटाई एकलौटी नामसारी गर्न सरकारी छाप र दस्तखत समेत किर्ते गर्ने निज सानुबाबु माली समेत उपर कानून बमोजिम कारवाही गरिपाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रायः एकै मिलानमा हिरादेवी माली, हिरा गोविन्द माली, करण माली, जितगोविन्द माली र ठूलो बाबु मालीले गरेको घटना विवरण कागज ।

ललितपुर जिल्ला बुङ्गमती गा.वि.स. वडा नं. ७(क) कि.नं. २५१ को क्षेत्रफल ०-१०-०-० भएको ठाउँमा प्रति रोपनी रु.४,००,०००।—देखि ६,००,०००।—पर्नेमा कि.नं. २५१ को औसत प्रति आना रु. ३३,३३०।- पर्न जाने भएको हुदा कुल क्षेत्रफल ०-१०-०-० जग्गाको औषत मुल्य रु.३,३३,३३०।-पर्ने व्यहोराको प्रहरी प्रतिवेदन ।

यसमा जाहेरी दरखास्त जिल्ला प्रशासन कार्यालयको पत्र, अभियुक्तहरु सानुबाबु माली, सुनिल महर्जन, गुणरत्न माली, श्यामराज तुलाधर, जगदिश्वर देशारको वयान लगायत वस्तुस्थित मुचुल्का, मालपोत कार्यालय ललितपुरका कर्मचारी बैद्यनाथ ठाकुर तथा नमुना गा.वि.स.का सचिव भक्तराज पोखरेलको कागज समेतका आधारमा प्रतिवादीहरुले जिवित अवस्थामा रहेकी प्रतिवादी सानुबाबु मालीको आमा सुर्यमाया मालीको मृत्यु भएको व्यहोराको नाता प्रमाणित पत्रमा उल्लेख गरी आफ्नो आमा तथा अन्य हकदारहरुको हक मेट्ने गरि बाबु मालीको एकमात्र छोरा हकदार म सानुबाबु माली हुँ भन्ने खालको झुठा व्यहोराको नमुना गा.वि.स.को कार्यालय बुझमती लेखिएको लेटर प्याडमा कम्प्यूटर टाईप गराएको सिफारिस पत्रमा किर्ते गरि बनाएको छाप लागाई प्रतिवादी जगदिश्वर देशारले नमुना गा.वि.स.को कार्यालय बुझमतीको सरकारी कर्मचारी भक्तराज पोखरेलको जस्तो देखिने किर्ते दस्तखत गरि मिति २०६४।१०।२६ को तत्कालिन जिल्ला कार्यालय ललितपुरको नाता प्रमाणित पत्र सच्याई, ललितपुर जिल्ला बुझमती गा.वि.स. वडा नं. ७ को जग्गा प्रति रोपनी रु.४,००,०००।— देखि ६,००,०००।—सम्म पर्ने भनि नमुना गा.वि.स. कार्यालय बुझमतीबाट आएकोमा ललितपुर जिल्ला बुझमती गा.वि.स. वडा नं. ७ (क) कि.नं. २५१ को औसत प्रति आना रु.३३,३३३।— पर्न जाने भएको हुदा कूल क्षेत्रफल ०-१०-०-० जग्गाको औषत मूल्य रु.३३,३३०।— पर्ने जग्गा एकलौटी आफ्नो नाममा दर्ता गर्न खोजी सरकारी छाप दस्तखत किर्ते गरेको कुरा प्रमाणित भएको हुदा प्रतिवादीहरु सानुबाबु माली, श्यामराज तुलाधर, जगदिश्वर देशार, ठेमी माली, बालकृष्ण तुलाधर, भक्तराज तुलाधर, राकेश वाडा, उज्जल शाक्य, रामकृष्ण महर्जन उपर मुलुकी ऐन किर्ते कागजको ७ नं. बमोजिमको सजाय गरी सोही महलको १ नं. बमोजिमको थप सजाय हुन, फरार रहेका ठेमी माली, बालकृष्ण तुलाधर, भक्तराज तुलाधर, राकेश वाडा, उज्जवल शाक्य, रामकृष्ण महर्जन समेतका नाममा अदालतबाटै म्याद जारी गरी बुझी पाउन तथा सबुद प्रमाणबाट सुनिल महर्जन, गुणरत्न माली र बैद्यनाथ ठाकुरलाई मुद्दा नचलाउने निर्णय भएको व्यहोराको मिति २०६५।४।१२ गते दायर भएको अभियोग पत्र ।

२०६५ सालको बैशाख महिनामा प्रतिवादी सानुबाबु माली म कहाँ आए । निजले मानदत्त माली, बाबुकाजी र उसको समेतको नाता प्रमाणपत्र र सानुबाबुको नागरिकताको प्रतिलिपि र ललितपुर जिल्ला बुझमतीको कि.नं. २५१ को क्षेत्रफल ०-१०-०-० जग्गाको

फिल्डबुकको फोटोकपी ल्याई मलाई दिए र मलाई यो जग्गा मेरो नाउँमा गरि दिनुपर्‍यो । त्यसको लागि एउटा निवेदन सिफारिसको लागि लेखिदेउ भनेकोले लेखि दिएँ । म सिकर्मीको काम गर्ने भएकोले मलाई फुर्सद छैन । तपाईं नै वारेस बसिदिनु भनेकोले मै वारेस भै कागज तयार गरें। त्यसपछि बुङ्गमती गा.वि.स. मा सिफारिसको लागि निवेदन दिएकोमा नाताको प्रतिलिपिमा केरमेट भएकोले र ठेचोबाट गा.वि.स. सचिवले नाता प्रमाणको कुरा बुझ्नु पर्छ, पत्र पठाउँछु भनेपछि मैले गा.वि.स. ले तयार पारेको पत्र बुझेर सानुबाबुलाई यो काम गर भनि पत्र दिएँ। उसले त्यो पत्र लिएको तर जवाफ मलाई दिएन । सानुबाबुले कहाँबाट कसरी को को समेतलाई मिलाई पत्र तथा सर्जिमिन समेत कित्ते गरे मलाई थाहा छैन । म लेखनदास गरि खाने निर्दोष मानिसलाई सानुबाबुले फसाएको हो । अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयानको व्यहोरा मैले भने बमोजिम लेखिएको होइन, पढन दिइएन भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी श्यामराज तुलाधरले अदालतमा गरेको बयान ।

मलाई सानुबाबु मालीले बुङ्गमती गा.वि.स.को लेटरप्याड ल्याएर दिएसगै एउटा नमुना सहि पनि ल्याएको रहेछ । सादा नलेखेको पट्याएको लेटरप्याडमा एकचोटी ट्राई गरत भनेकोले सादा नलेखेको कागजमा मैले सहि गरिदिएको हुँ। के कामको लागि मलाई थाहा भएन । सो लेटरप्याड सक्कली वा फोटोकपी के थियो मलाई थाहा भएन । अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयानको व्यहोरा मैले भने बमोजिम लेखिएको होइन । मैले जानी जानी कित्ते गरेको पनि होइन । अभियोग दावीबाट सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी जगदिश्वर देशारले अदालतमा गरेको बयान ।

बुङ्गमती गा.वि.स.को च.नं. १०४४/०६४।६५ मिति २०६५।२।१० गतेको पत्र कसले कित्ते गर्‍यो ? मलाई थाहा छैन । पत्रको मस्यौदा श्यामराज तुलाधरले गरेको हो । लेटरप्याड गा.वि.स.का कर्मचारी सुनिल महर्जनले दिएको हो । सो बापत मैले रु.१०००।— दिएको हो । छाप चाँही नाम थाहा नभएका व्यक्तिलाई श्यामराजले रु.३५०।-दिएर लगाएको हो । पत्रमा भएको सहि रु.३५०।-लिएर जगदिश्वर देशारले गरेको हो। विवादित कि.नं. २५१ को जग्गा हामी दाजुभाईमा अंश लाग्ने बाजे मानदत्त मालीको नाउँको जग्गा हो । पिता र काका बिच तथा हामी ५ दाजुभाई बिच पहिले नै अंशबण्डा भइ सकेको छ । श्यामराज तुलाधरले तिम्रो बाजेको नाममा १० आना जग्गा छ । तिम्रो नाममा गरिदिन्छु भनेकोले

वारेसनामा दिएको हुँ, सर्जमिन मुचुल्का श्यामराजले नै तयार गरेको हो । जाहेरी लगायत अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयान साँचो हो । उक्त जग्गा नामसारी गरी सकेपछि रु.९,५०,०००।—मा बिक्री गरि मलाई रु.७,००,०००।—दिने कुरा भएको थियो । मलाई श्यामराज तुलाधरले बैनाबट्टाको कागजमा सहिछाप समेत गराई सकेको छ । म साहु जग्गा किन्ने नआई सहिछाप गर्दिन भन्दा रु.४०,०००।—को बैना कागज भनि कार्यविनायक मन्दिरको कौशीमा लगेर सहिछाप गराएको हो । मिश्री मायाको हकवाला एकजना हो, हाल वेपत्ता छ, मैले केहिपनि गरेको होइन सबै काम श्यामराज तुलाधरले गरेको हो । अभियोग दावीबाट सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी सानुबाबु मालीले अदालतमा गरेको बयान ।

प्रस्तुत मुद्दाको विषयमा मलाई केहि थाहा छैन । प्रतिवादी मध्येका रामकृष्ण महर्जन मेरो छिमेकी भएको र निजले सर्जमिन आएको छ । साक्षी बसिदिनु भनेकोले विश्वासमा परि सहि गरेको हो । के कागजमा किन सहि गराए मलाई थाहा छैन । म विहान ९.३० बजेको समयमा अफिस हिडेको हुँ, कसले के कसरी कितें गरे मलाई थाहा भएन । म निर्दोष हुँदा अभियोग दावीबाट सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी राकेश बाँडाले अदालतबाट जारी भएको म्याद भित्र हाजिर भई गरेको बयान ।

प्रस्तुत मुद्दाको विषयमा मलाई केही थाहा छैन । प्रतिवादी मध्येका रामकृष्ण महर्जन मेरो छिमेकी भएको र निजले सर्जमिन आएको छ साक्षी बसिदिनु भनेकोले निजको घरमा गई श्यामराज तुलाधरले समेत अनुरोध गरेकोले विश्वासमा परि सहि गरेको हो । पछि थाहा पाई मिति २०६५।३।१७ मा उक्त सहिछाप वदर गरिपाउँ भनि जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा निवेदन समेत दिएकोले म निर्दोष हुँदा अभियोग दावीबाट सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी उज्वल शाक्यले अदालतबाट जारी भएको म्याद भित्र हाजिर भई गरेको बयान ।

प्रस्तुत मुद्दाको विषयमा मलाई केही थाहा छैन, प्रतिवादी मध्येका रामकृष्ण महर्जन मेरो छिमेकी भएको र निजले सर्जमिनमा सहि गरिदिनु भनेकोले विश्वासमा परि सहि गरेको हो । के कागजमा किन सहि गराए मलाई थाहा छैन । मैले कुनै सरकारी छाप दस्तखत कितें गरेको छैन । म निर्दोष हुँदा अभियोग दावीबाट सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी बालकृष्ण तुलाधरले अदालतबाट जारी भएको म्याद भित्र हाजिर भई गरेको बयान ।

जाहेरी झुठा हो । जाहेरीमा उल्लेखित जग्गा सम्बन्धमा मलाई केही थाहा छैन, जाहेरीवालीलाई चिनेको पनि छैन । सानुबाबु मालीले नामसारी गर्ने विषयमा साक्षी बस्नु पर्‍यो भनि भनेको हुँदा साक्षी सम्म बसेको हुँ । अभियोग दावी अनुसारको कागजात मैले कुनैपनि कित्ते गरेको होइन । म कि.नं. २५१ को जग्गाको संधियार नै नभएको मानिसलाई संधियार भनि सहि गराएकोले मिति २०६५।३।१६ मा द.नं. ७७२८ मा उक्त सर्जमिन बदर गरि पाउँ भनि जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा निवेदन समेत दिएको हुँदा अभियोग दावीबाट सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी रामकृष्ण महर्जनले अदालतबाट जारी भएको म्याद भित्र हाजिर भई गरेको बयान ।

प्रस्तुत मुद्दामा मलाई समेत प्रतिवादी बनाई किन जाहेरी दिएको हो मलाई थाहा छैन । तपाइले यो कागजमा साक्षी सम्म बस्नु पर्‍यो केही हुदैन भनि श्यामराज तुलाधर र अन्य नचिनेका मानिसले भनेकोले सहि गरिदिएको हो । मैले कसैको सहिछाप कित्ते गरेको छैन, जाहेरी झुठा हो । अभियोग दावी अनुसार कागजात मैले कुनैपनि कित्ते गरेको होइन । को को कहाँ बसी कित्ते गरि नाता प्रमाणित बनाए मलाई थाहा छैन । अतः अभियोग दावीबाट सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी भक्तराज तुलाधरले अदालतबाट जारी भएको म्याद भित्र हाजिर भइ गरेको बयान ।

प्रस्तुत मुद्दामा मलाई समेत प्रतिवादी बनाई किन जाहेरी दिएको हो, मलाई थाहा छैन । लेखपढ गर्न नजान्ने मानिसलाई तपाइले यो कागजमा साक्षी सम्म बस्नुपर्‍यो । केही हुदैन भनि सानुबाबु मालीले भनेर उनकै घरमा लगि सहि गराएको हो । म लेखपढ गर्न नजान्ने मानिसले केही पनि कित्ते गर्ने कुरै आउदैन । अभियोग दावी अनुसारको कागजात मैले कुनै पनि कित्ते गरेको होइन । को को कहाँ बसी कित्ते गरि नाता प्रमाणित बनाए मलाई थाहा छैन । अतः अभियोग दावीबाट सफाई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी ठेमी मालीले अदालतबाट जारी भएको म्याद भित्र हाजिर भइ गरेको बयान ।

विवादित कि.नं. २५१ को जग्गा नामसारी समेत गर्नका लागि मेरो दरखास्त सहितको गा.वि.स.को लेटरप्याड सम्बन्धमा प्रहरीले अनुसन्धान कारवाही शुरू गरी मलाई सोधपुछ गरेपछि मात्र मैले थाहा पाएको र उक्त व्यहोरा मेरो नभएको भन्ने व्यहोरा प्रहरीमा मिति

२०६५।४।५ मा लेखाई सकेको छ । मैले थाहा पाएको त्यति हो भनि बुझिएका नमुना गा.वि.स. बुङ्गमतीका सचिव भक्तराज पोखरेलले गरेको बकपत्र ।

प्रतिवादी उज्वल शाक्य मेरो काकाको छोरा हो, उ सोझो खालको मानिस हो, छिमेकी रामकृष्ण महर्जनले सहि गर भनेकोले सहि गरेको रहेछ भनि उज्वल शाक्यको साक्षी तिलकमान शाक्यले गरेको बकपत्र ।

प्रतिवादी मध्येका राकेश वाडा मेरा साथी हो निजलाई विहान ब्याडमिटन खेली भात खान घर गएको बेलामा खाली कागजमा सहि गराएको हो भन्ने कुरा उसले भनेको हो भनि राकेश वाडाका साक्षी मनिस वाडाले गरेको बकपत्र ।

प्रतिवादी श्यामराज तुलाधर लेखनदास काम गर्ने मानिस भएकोले लेखापढी सम्म गरेको हो । विश्वासिलो भएकोले आफ्नो कामपनि लगाउने गर्दथे । आजसम्म निजले कुनै नक्कली काम गरेको थाहा छैन भन्ने श्यामराज तुलाधरका साक्षी सप्तराज बज्राचार्यले गरेको बकपत्र ।

प्रतिवादी मध्येका बालकृष्ण तुलाधर मेरो साथी हो । उ सिधा प्रकृतिको मानिस हो र उ सगँ बुझ्दा छिमेकीले साक्षीमा सहि गरिदेउ भनेकोले सहिसम्म गरेको हुँ भनेकोले विश्वासमा सहि गरेको रहेछ भन्ने बुझेको हुँ भनि बालकृष्ण तुलाधरका साक्षी बिक्रम शाक्यले गरेको बकपत्र ।

प्रतिवादी जगदिश्वर देशार राम्रो आचरणका दयालु सहयोगी मानिस हुन । उहाँको क्रियाकलापबाट अरु कसैलाई इश्या लागेर यस्तो अभियोग लगाएको हुन सक्छ । उहाँले अभियोग दावी अनुसारको काम गरेको होइन भनि जगदिश्वर देशारका साक्षी राजेन्द्र श्रेष्ठले गरेको बकपत्र ।

प्रतिवादी भक्तराज तुलाधरले छिमेकी रामकृष्णले साक्षीमा सहिछाप गरिदेउ भनेकोले सहि गरेको भन्ने कुरा निजले भनेकोले थाहा पाएँ भनि भक्तराज तुलाधरका साक्षी सानुभाई तुलाधरले गरेको बकपत्र ।

ठेमी माली लेखापढी गर्न नजान्ने मानिस भएकोले निजले कित्ते गरेको होइन, विश्वासमा परि सहि गरेको होला भनि प्रतिवादी ठेमी मालीका साक्षी सुर्य मालीले गरेको बकपत्र ।

प्रतिवादी सानुबाबु मालीले कि.नं. २५१ को जग्गा दर्ता गर्न कित्ते कागजात तयार गरि गर्न लगाई अन्य हकवालाको हक जाने झुठा कागज बनाई हक जाने स्थिति सिर्जना गरी कित्ते कागजको १ नं. को कसुर गरेको ठहरी रु.१,६६,६६५।—निजलाई जरिवाना हुने, प्रतिवादी श्यामराज तुलाधर र जगदिश्वर देशारले कित्ते कागजको ९ नं. ले व्यहोरासम्म घटी बढी पारी दरखास्त गर्न गराउन लगाई कित्ते कागज तयार गर्न गराउन लगाएको कित्ते कागजको ९ नं. को कसुर गरेकोले रु.८३,३३२।५० जनही जरिवाना भै प्रतिवादी श्यामराजको १८१ नं. को लेखापढी प्रमाणपत्र लेखापढी व्यवसायी नियमावली, २०५१ को नियम ५(ग) को शर्त विपरीत काम गरेकाले नियम ६ अनुसार उक्त प्रमाणपत्र रद्द हुने ठहर्छ । त्यस्तै प्रतिवादीहरु जगदिश्वर र श्यामराज तुलाधरलाई कित्ते कागजको ७ र १२ नं. को स्थिति आकर्षित हुने स्थिति समेत देखिन आएन । निजहरुका साक्षी सप्तराज बज्राचार्य र राजेन्द्र श्रेष्ठले जगदिश्वर र श्यामराजको वयान विपरित बकपत्र गरेको देखिँदा अ.व. १६९ नं. ले यी प्रतिवादीका साक्षीहरुलाई जनहि रु.५००।—जरिवाना हुन्छ । अन्य प्रतिवादीहरु रामकृष्ण महर्जन, उज्वल शाक्य, राकेश वाँडा, भक्तराज तुलाधर र ठेमी मालीले सफाई पाउने ठहर्छ भन्ने मिति २०६६।३।१५ मा ललितपुर जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला ।

कानूनी व्यवस्थामा भए बमोजिम जरिवाना गर्नु पर्नेमा काम भै नसकेकोमा लेखिएको सजायको आधा सजायले रु.५०।— जरिवाना हुनपर्ने कानूनी व्यवस्था भन्दा बढी जरिवाना हुने गरी रु.५००।— जरिवाना गर्नुले पनि कानून संगत नभएकोले शुरु ललितपुर जिल्ला अदालतको मिति २०६६।३।१५ को फैसला बदर भागी भएकोले बदर गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी जगदिश्वर देशारको पुनरावेदन पत्र ।

अन्य प्रतिवादी मध्येका प्रतिवादी सानुबाबुको सम्पूर्ण कित्ते काम हो भन्ने कुरा मलाई तत्काल थाहा जानकारी नभएकोले मैले कसैको हक मर्ने उद्देश्यले जानी जानी किर्ने सहिछाप गरी सरकारी छाप कित्ते गरी सो अपराध गरेको होइन छैन । मैले वारेसको नाताले कि.नं. २५१ को जग्गा दर्ता नामसारी गर्नका लागि मात्र लिनुदिनु गरीएको सम्म हो । तसर्थ

न्यायको मान्य सिद्धान्त समेत विपरित हुने गरी भएको शुरु अदालतको फैसला बदर गरी पूर्ण सफाई पाउँ भन्ने व्यहोराको प्रतिवादी श्यामराज तुलाधरको पुनरावेदन पत्र ।

अर्काको हक मेटाउने काम गरेको भन्ने नभई गा.वि.स. को पत्र तथा सरकारी कर्मचारीको छाप तथा दस्तखत कित्ते गर्ने गरेको भन्ने अभियोग दावी भएको हो । गा.वि.स.को पत्रमा सचिवको दस्तखत कित्ते गर्ने कार्य सम्पन्न भै सकेको अवस्थामा काम सम्पन्न नभएको भन्न मिल्दैन, कित्ते कागजको ७ नं. बमोजिम सजाय भै सकेपछि १२ नं. बमोजिम थप सजाय समेत हुनुपर्नेमा त्यसतर्फ फैसलामा केहि नबोली प्रतिवादी सनुबाबु मालीको हकमा र अन्यको हकमा समेत गरेको फैसला सवुद प्रमाणको सहि मूल्यांकन हुन नसकेको हुँदा उक्त शुरु अदालतको फैसला बदर गरी अभियोग दावी बमोजिम प्रतिवादीहरुलाई सजाय समेत गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन पत्र ।

यसमा सानुबाबु माली समेतका प्रतिवादीहरु उपर कित्ते कागजको १२ नं. बमोजिम समेत सजायको माग दावी रहेकोमा सो दावी ठहर्ने नठहर्ने तर्फ शुरु फैसलामा उल्लेख गरेको नदेखिएकोमा काम भै नसकेको अवस्था हुनाले कित्ते कागजको १८ नं. को सजायतर्फ विचार गरिरहनु परेन भनी कित्ते कागजको महलको १८ नं. को सन्दर्भ उल्लेख गरेको समेत मिलेको नदेखिँदा शुरु फैसला फरक पर्न सक्ने देखिएकोले छलफलका लागि अ.वं. २०२ नं. तथा पुनरावेदन अदालत नियमवली, २०४८ को नियम ४७ बमोजिम उपस्थित पक्षलाई जनाउ दिई अनुपस्थित पक्षलाई झिकाई आए वा अवधि व्यतित भएपछि नियमानुसार गरी पेश गर्नु भन्ने पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०६७।१२।१६ मा भएको आदेश ।

प्रतिवादी जगदिश्वरलाई कित्ते कागजको ९ नं. बमोजिम सजाय गरेको पनि मिलेको पाईएन। यी प्रतिवादीले कित्ते कागजको १ नं. प्रतिकुल बुङ्गमति गा.वि.स.को सिफारिस कित्ते खडा गरिदिएको ठहर्छ। प्रतिवादी श्यामराज तुलाधर निर्दोष देखिन आएको र निजलाई कित्ते कागजको ९ नं. बमोजिम सजाय गरेको शुरुको फैसला पनि मिलेको पाईएन। अतः नमिलेको हदसम्म ललितपुर जिल्ला अदालतको मिति २०६६/३/१५ को फैसला उल्टी भै प्रतिवादीहरु सानुबाबु र जगदिश्वर देशारलाई कित्ते कागजको ७ नं. बमोजिम रु.१,६६,६६५।-जरिवाना हुन्छ। ऐ. ऐनको १२ नं. ले थप १ (एक) वर्ष कैद जनही सजाय

हुन्छ तथा सो कैद असुल गर्नु , अर्का प्रतिवादी श्यामराज तुलाधरले सफाई पाउने ठहर्छ । बाँकी पुनरावेदकहरुको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन भन्ने मिति २०६८।८।६ मा पुनरावेदन अदालत पाटनबाट भएको फैसला ।

अदालतले फैसलामा सर्जिमिन अधुरो नै रहेको र सर्जिमिनको कागजमा साक्षी बस्नेले लाभ नलिएको आधारमा सर्जिमिनका सक्षी रहेका ६ जना प्रतिवादीलाई सफाई दिएको छ। सो सम्बन्धमा जालसाजमा जालसाज गर्नेलाई फाईदा नै पुगेको हुनुपर्छ भन्ने कानूनी बाध्यता भएको नदेखिने र जसका विरुद्धमा अपराध गरियो त्यस्तो व्यक्तिलाई नोक्सान पुग्न पाएन वा भएन भन्दैमा त्यसलाई जालसाज भएन भन्न नमिल्ने भनी गरिएको फैसला त्रुटीपूर्ण हुँदा उक्त फैसला सो हदसम्म बदर गरी अभियोग माग दावी बमोजिम सजाय गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको वादी नेपाल सरकारको यस अदालतमा पर्न आएको पुनरावेदनपत्र।

मनसाय बेगरको कार्य अपराध हुनै नसक्नेमा पनि जबरजस्ती मनसाय पूर्वकै कार्य हो भनि कित्ते कागजको १ नं. प्रतिकुल बुझ्मती गा.वि.स. को सिफारिस कित्ते खडा गरेको ठहर्ने हुँदा कित्ते कागजको ७ नं. बमोजिम रु. १,६६,६६५।-जरिवाना हुने र ऐ.ऐ. महलको १२ नं. ले थप १ (एक) वर्ष कैदको सजाय समेत हुने फैसला गर्नु न्यायिक मनसायले गरेको फैसला हुनै सक्दैन र उक्त फैसला न्यायको मान्यता र स्वच्छ सुनुवाई विपरितको भै मलाई अति नै अन्याय परेको हुँदा उक्त फैसला बदर गरी न्याय पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको पुनरावेदक प्रतिवादी जगदिश्वर देशारको यस अदालतमा पर्न आएको पुनरावेदनपत्र।

यसमा प्रतिवादी श्यामराज तुलाधर मिसिल संलग्न प्रमाणबाट विवादित कसूरको कार्य गर्ने गराउने कार्यमा संलग्न नभएको भन्न मिल्ने नदेखिएको र प्रतिवादी जगदिश्वर देशारले खाली लेटर प्याडमा सचिवको सही नक्कल गरी सही गरेको भन्ने स्वयं स्वीकार गरेको भई कित्ते कार्य पूरा गरी हक टुटिसकेको भन्ने नदेखिएको आधारमा शुरूले कित्ते कागजको ७ र ९ नं. को आधारमा सजाय गरेको इन्साफमा परिवर्तन गरी उल्टी हुने ठहराएको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६८/८/६ को फैसला फरक पर्न सक्ने देखिएकोले अ.बं. २०२ नं. बमोजिम विपक्षी झिकाई नियम बमोजिम पेश गर्नु भन्ने मिति २०७१/३/२३ को यस अदालतबाट भएको आदेश।

नियम बमोजिम पेशी सुचिमा चढी इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक प्रतिवादी जगदिश्वर देशारको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ताद्वय श्री मदन बहादुर कार्की र श्री नेत्र आचार्यले मनसाय बेगरको कार्य अपराध हुनै नसक्नेमा सो कुरालाई बेवास्ता गरी जबरजस्ती मनसाय पुर्वक नै कित्ते गरेको भनी न्यायको मान्यता र स्वच्छ सुनुवाई विपरित गरेको उक्त फैसला बदर गरी न्याय पाउनुपर्छ भनी तथा प्रतिवादी श्यामराज तुलाधरको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री फणिराज सिलवालले प्रतिवादी श्यामराज तुलाधर अधिकार प्राप्त अधिकारी समक्ष गरेको बयानमा इन्कार रहेका र निजले कसैको हक मार्ने उद्देश्यले जानी जानी कित्ते सहिछाप गरी सरकारी छाप कित्ते गरेको होइन साथै वारेसको नाताले कि.नं. २५१ को जग्गा दर्ता नामसारी गर्नका लागि मात्र लिनुदिनु गरीएको सम्म हो भनी गरेको बयानका आधारमा पुनरावेदन अदालत पाटनबाट सफाई दिने गरी भएको फैसला मनासिव नै रहेकोले सदर हुनुपर्छ भनी गर्नुभएको बहस जिकिर समेत सुनियो।

उपस्थित विद्वान कानून व्यवसायीहरूले गर्नुभएको बहस र प्रस्तुत पुनरावेदन पत्र सहितको मिसिल संलग्न सम्पूर्ण कागजातहरूको अध्ययन गरी हेर्दा पुनरावेदन अदालत पाटनबाट भएको फैसला मिलेको छ वा छैन ? पुनरावेदक वादी नेपाल सरकार र पुनरावेदक प्रतिवादी जगदिश्वर देशारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्छ वा सक्दैन भन्ने विषयमा निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा, प्रतिवादीहरू उपर कित्ते कागजको १, ७ र १२ नं. को कसुर गरेकोमा ऐ.ऐ. को ७ र १२ नं. बमोजिम सजाय हुन मागदावी लिई अभियोग पत्र दायर गरिएकोमा शुरू ललितपुर जिल्ला अदालतबाट प्रतिवादी मध्येका सानुबाबु मालीलाई काम भै नसकेकोले ऐ. ७ नं. अनुसार बिगोको आधा रु १,६६,६६५।-जरिवाना हुने , प्रतिवादी श्यामराज तुलाधर र जगदिश्वर देशारलाई ऐ. ९ नं. बमोजिम जनही रु. ८३,३३२.५०।- जरिवाना समेत हुने ठहरी भएको फैसला उपर ठहर भएका प्रतिवादीका हकमा कम सजाय गरेको र सफाई दिएको नमिलेको भनी वादी नेपाल सरकारको र सजाय गरेतर्फ प्रतिवादी श्यामराज तुलाधर र जगदिश्वर देशारको तर्फबाट परेको पुनरावेदनमा पुनरावेदन अदालत पाटनबाट शुरू फैसला केही उल्टी भै प्रतिवादी सानुबाबु माली र जगदिश्वर देशारलाई उक्त महलको ७ नं. बमोजिम बिगोको आधा जनही रु १,६६,६६५।- जरिवाना र सोही महलको १२ नं. ले थप १ वर्ष कैद हुने र प्रतिवादी श्यामराज तुलाधर समेत अन्य प्रतिवादीहरूलाई

सफाई दिने गरी भएको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला उपर चित्त नबुझी सफाई दिएतर्फ वादी नेपाल सरकारको र सजाय गरेको तर्फ प्रतिवादी जगदिश्वर देशारको पुनरावेदन परेको देखिन्छ।

वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर तर्फ विचार गर्दा जाहेरवाली मिश्री माली समेतको हक लाग्ने ललितपुर जिल्ला बुङ्गमति गा.वि.स. वडा नं. ७ (क), कि.नं. २५१ को ०-१०-० जग्गा प्रतिवादी मध्येका सानुबाबु मालीको बाजे मानदत्त मालीको नाममा दर्ता रहेकोमा दर्तावाला मानदत्तका हकदार जाहेरवाली समेत रहिरहेकोमा अन्य हकदार कोही नभएको भन्ने झुट्टा वेहोराको बुङ्गमती गा.वि.स. कार्यालयको लेटरप्याडमा कीर्ते सहीछाप लगाई प्रतिवादी जगदिश्वर देशारले गा.वि.स. सचिवको कीर्ते दस्तखत गरी जिल्ला प्रशासन कार्यालय ललितपुरबाट प्रमाणित भएको नाता प्रमाणित प्रमाणपत्र सच्याई झुट्टा वेहोराको सर्जिमिन खडा गरेको कसुरमा सबै प्रतिवादीहरू उपर मुलुकी ऐन कीर्ते कागजको ७ र १२ नं. बमोजिम सजायको मागदावी लिई अभियोगपत्र दायर भएकोमा पुनरावेदन अदालत ललितपुरबाट प्रतिवादी श्यामराज तुलाधर, रामकृष्ण महर्जन, उज्जल शाक्य, राकेश वाडा, भक्तराज तुलाधर, ठेमी माली र बालकृष्ण तुलाधरलाई सफाई दिएको देखिन्छ। सफाई पाउने उल्लिखित प्रतिवादीहरू मध्ये श्यामराज तुलाधर लेखापढी व्यवसाय गर्ने प्रमाणपत्र प्राप्त लेखनदास रहेको र अन्य प्रतिवादीहरू उल्लिखित जग्गाको दर्तावालाका हकदार एकमात्र सानुबाबु माली हुन भन्ने वेहोराको सर्जिमिन वेहोरा लेखाउने व्यक्तिहरू रहेको देखिन्छ।

प्रतिवादी श्यामराज तुलाधरलाई शुरूले कीर्ते कागजको ९ नं. को कसुर कायम गरी रु. ८३३२.५०।- जरिवाना गरेकोमा पुनरावेदन अदालतबाट सफाई दिएको देखिन्छ। यी प्रतिवादी श्यामराज तुलाधरको प्रस्तुत मुद्दामा रहेको संलग्नता हेर्दा यी प्रतिवादी श्यामराज तुलाधर प्रतिवादी सानुबाबु मालीको सम्धी नाताका रहेको देखिन्छ। सानुबाबु मालीको नाममा उल्लिखित जग्गाका हकदार नदेखाई एकलौटी नामसारी गर्ने कार्यका लागी प्रतिवादी सानुबाबु मालीले यिनै प्रतिवादी श्यामराज तुलाधरसंग सल्लाह गरेको, यिनै प्रतिवादीले गा.वि.स. को सिफारिस तयार गरी सानुबाबु मालीको मञ्जुरनामाको कागज समेत गराएको उक्त जग्गा विक्री गरी निज सानुबाबु मालीलाई रु ४०,०००।- दिने भनी रु १०,०००।- दिई सकेको भन्ने वेहोरा प्रतिवादी सानुबाबु मालीले अनुसन्धानका क्रममा लेखाई बयान गरेको र अदालतमा

समेत अनुसन्धानको क्रममा गरेको बयान स्वीकार गर्दै उल्लिखित जग्गा रु ९५०,०००।- मा बिक्री गरी सानुबाबु मालीलाई रु ७ (सात) लाख दिने भनी बैनाबट्टाको कागज समेत श्यामराजले गराई सकेको र सम्पूर्ण कामकारवाही यिनै प्रतिवादी श्यामराज तुलाधरले गराएको भनी अदालतमा बयान गरेको देखिन्छ। प्रस्तुत मुद्दामा गा.वि.स. सचिवको सही समेत कीर्ते गरेको प्रमाणित भएको छ। सानुबाबु मालीको दाजुभाई एवं आमा समेत जीवित नै रहिरहेकोमा ति सबै हकदारहरु नरहेको बाजे मानदत्तको एकमात्र हकदार आफू सानुबाबु माली रहेको भन्ने वेहोरा देखिने गरी भई रहेको नाताप्रमाणित प्रमाण पत्र कीर्ते गरी सच्याई सानुबाबु माली को हकमा वारेस भई यी प्रतिवादी श्यामराज तुलाधरको मानदत्त मालीका नाममा दर्ता रहेको जग्गा सानुबाबु मालीको नाममा दर्ता गर्ने गराउने कारवाहीमा प्रत्यक्ष संलग्न रहेको देखिएकोले निज श्यामराजको केवल वारेसको हैसियतले मात्र विवादित कारवाहीमा संलग्न भएको देखिन आएन।

मुलुकी ऐन कीर्ते कागजको १ नं. मा "हस्ताक्षर वा औलाको ल्याप्चे सही निशाना र छाप इत्यादि झुठा बनाई गरी वा ऐन बमोजिम रीतपूर्वकको सहिछाप भइरहेको अर्कै विषयको सच्चा लिखतमा लेखिएको व्यहोरा कुनै तरकीवसंग उडाई अर्कै मतलब निस्कने व्यहोरा पारी मिलाई लेखे र एउटा कामलाई भनी सहिछाप गरेको लिफा कागज वा छाप लिए दिएकोमा सो काममा नलगाई अर्कै व्यहोराको लिखतमा लगाई वा अर्कै व्यहोराको लिखत लेखे इत्यादि काम गरेकोबाट अर्काको जीउ, धन वा हक जाने नोक्सान हुने वा सो केही नभए पनि झुठा काम गर्ने मानिस आफैलाई वा अरु कसैलाई फाइदा प्रमाण हुने गरी काम गरेको रहेछ भन्ने त्यस्ता झुठा कागजबाट काम गरी भइसकेको हवस् वा नहवस् कीर्ते गरेको ठहर्छ। त्यस्तो कीर्ते गर्ने गराउनेलाई र जानी बुझी कीर्ते कागजमा बस्ने साक्षी मतियार समेतलाई बात लाग्छ " भन्ने उल्लेख भएको पाईन्छ। प्रस्तुत विवादमा सानुबाबु मालीको एकलौटी हक नपुग्ने अरु हकवाला अंशियार समेतको हक लाग्ने जग्गा सानुबाबु मालीको नाममा एकलौटी नामसारी दर्ता गराई लिने जिम्मा लिई सो जग्गा बिक्री गरी आएको रकम बांडी खाने उद्देश्यबाट यी प्रतिवादी श्यामराज तुलाधरले गा.वि.स.को कीर्ते सिफारिस तयार गरि कीर्ते कागजबाट सानुबाबुको नामको जग्गा नामसारी भएपछी बिक्री गर्नको लागी सानुबाबु मालीबाट बैनाबट्टाको कागज समेत गराएको भन्ने सानुबाबु मालीको बयानबाट देखिएको र सो बयान यी प्रतिवादी श्यामराजको नामसारी गर्ने सम्बन्धमा झुठा लिखत तयार गर्ने गराउनेमा रहेको

संलग्नताबाट पुष्टी भै रहेकोले यी प्रतिवादी श्यामराज तुलाधरले कीर्ते कागजको १ नं. को कसुर गरेको प्रमाणित हुन आएकोले निजलाई सोही महलको ७ नं. बमोजिम सम्पत्तिका सम्बन्धमा कीर्ते गरेको तर सम्पत्ति लिई खाई सकेको अवस्था नभएकोले विगोको आधा रु.१,६६,६६५।-जरिवाना र गा.वि.स.को सचिवको दस्तखत, गा.वि.स.को छाप तथा गा.वि.स.को सिफारिस पत्र समेत कीर्ते गर्ने गराउने कार्यमा संलग्न रहेकोले सोही महलको १२ नं. बमोजिम थप कैद वर्ष १(एक) समेत हुने देखियो। निजलाई सफाई दिने गरी भएको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला सो हदसम्म मिलेको देखिएन।

प्रतिवादी श्यामराज तुलाधर बाहेकका सफाई पाउने रामकृष्ण महर्जन समेतका अन्य प्रतिवादीहरू उपरको वादीको पुनरावेदन जिकिरका सम्बन्धमा विचार गर्दा यी प्रतिवादीहरूले प्रतिवादी सानुबाबु मालीको नाममा नामसारी माग गरेको जग्गाको दर्तावाला सानुबाबु माली मात्र हकदार हो भन्ने वेहोरा लेखाएको देखिन्छ। सो सर्जमिनका आधारमा नामसारीको कारवाही नहुँदै सो सर्जमिन भएको तत्कालै स्थानीय मानिसहरूले सो सर्जमिनको कागज खोसी लगेको भन्ने देखिएको छ। मालपोत कार्यालयको आदेश अनुसार डोर खटिई गएको र सो डोरले गराएको सर्जमिनमा आ-आफ्नो वेहोरा लेखाएको कार्यलाई मुलुकी ऐन , कीर्त कागजको १ नं. अन्तरगतको कसुर कायम गर्न मिल्ने अवस्था नदेखिएकोले प्रतिवादी रामकृष्ण महर्जन, उज्ज्वल शाक्य , राकेश वाडा, भक्तराज तुलाधर, बालकृष्ण तुलाधर र ठेमी मालीलाई शुरूले सफाई दिएको फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला सो हदसम्म मिलेकै देखिँदा यी प्रतिवादीहरूलाई समेत अभियोग दावी बमोजिम सजाय हुनुपर्छ भन्ने वादीको पुनरावेदन जिकिरसंग सहमत हुन सकिएन।

अब प्रतिवादी जगदिश्वर देशारले सफाई पाउनुपर्छ भनी लिएको पुनरावेदन जिकिरका सम्बन्धमा विचार गर्दा प्रस्तुत विवादमा जाहेरवाली मिश्री माली समेतको हक लाग्ने मानदत्त मालीको नामको जग्गाको हकदार सानुबाबु माली मात्र हो भन्ने वेहोरा गा.वि.स.को सिफारिस समेत कीर्ते गरी त्यस्तो कीर्ते सिफारिस समेतको आधारमा नामसारीको लागी मालपोत कार्यालय ललितपुरमा कारवाही चलाएको देखिन्छ। दर्तावालाको हक खाने एकमात्र हकदार सानुबाबु माली हो भन्ने बुझ्नुमा गा.वि.स.को लेटरप्याडमा गा.वि.स. सचिव भक्तराज पोखरेलको कीर्ते सहिछाप गर्ने कार्य यी पुनरावेदक/प्रतिवादी जगदिश्वर देशारले गरेको तथ्य

निजले अनुसन्धानको क्रममा स्वीकार गरी प्रतिवादी सानुबाबु मालीले मेरो बाजेको नामको जग्गा वुङ्गमतीमा छ। आफ्नो नाममा नामसारी गर्नु छ भनी नमुना गा.वि.स. वुङ्गमतीको लेटरप्याडमा कम्प्यूटर टाइप गरेको पत्र तयार गरी ल्याएका रहेछन। उक्त पत्रमा सचिवको सहिछाप गरेको रहेनछ र मलाई तपाईंले सचिवको सहिछाप गरिदिनु पर्‍यो भनी भनेकाले सचिव भक्तराज पोखरेलको सहिको नमुना समेत ल्याएका रहेछन। सो नमुना दस्तखत हेरी मैले पत्रमा सचिवको दस्तखत गरिदिएको हुँ भनी वेहोरा लेखाएको देखिन्छ। अदालतमा बयान गर्दा प्रतिवादी सानुबाबु मालीले ल्याएको नमुना सहि सहितको सादा नलेखेको लेटरप्याडमा नमुना सहि अनुसार सहि गरेको तथ्यलाई स्वीकार गरेको र प्रस्तुत पुनरावेदनमा समेत सादा नलेखेको लेटरप्याडमा सहि मात्र गरिदिएको भन्ने तथ्य स्वीकार गरेको देखिएको छ। गा.वि.स.को लेटरप्याडमा गा.वि.स.को सचिवको कीर्ते सहि गरेको कुरा स्वीकार गरेको र सह-प्रतिवादी सानुबाबु मालीले गा.वि.स.को पत्रको मस्यौदा श्यामराज तुलाधरले गरेको र पत्रमा भएको सहि यिनै जगदिश्वर देशारले गरेको हो भनी अनुसन्धानको क्रममा र अदालतमा बयान गरेको देखिएकोले यी पुनरावेदक प्रतिवादी जगदिश्वर देशारले गा.वि.स. कार्यालयको लेटरप्याडमा उल्लेख भएको कीर्ते वेहोराको सिफारिसमा गा.वि.स. सचिव भक्तराज पोखरेलको कीर्ते सहि गरेको प्रमाणित हुन आएकोले निजलाई मुलुकी ऐन कीर्ते कागजको १, ७ नं. को कसुरमा ऐ. को ७ नं. बमोजिम रु १६६६५।-जरिवाना र सोही महलको १२ नं. बमोजिम थप कैद बर्ष १(एक) हुने ठहराएको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला मनासिव देखिन आयो।

तसर्थ उल्लिखित प्रमाण आधारबाट पुनरावेदन अदालत पाटनले प्रतिवादी श्यामराज तुलाधरलाई सफाई दिएको हदसम्म नमिलेकाले केहि उल्टी भई निज श्यामराज तुलाधरलाई कीर्ते कागजको १, ७ र १२ नं. बमोजिम रु १,६६,६६५।- र कैद बर्ष १(एक) हुने ठहर्छ। साथै प्रतिवादी जगदिश्वर देशारलाई कीर्ते कागजको १, ७, र १२ नं. बमोजिम रु १,६६,६६५।- जरिवाना र कैद बर्ष १(एक) गर्ने गरेको र अन्य प्रतिवादीहरुलाई सफाई दिने गरी गरेको फैसला सो हदसम्म मिलेको देखिदा सदर हुन्छ। सफाई पाएका सबै प्रतिवादीहरुलाई अभियोग दावी बमोजिम सजाय गरी पाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको र सफाई पाउँ भन्ने प्रतिवादी जगदिश्वर देशारको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन। अरुमा तपसील बमोजिम गर्नु।

तपसील

- माथी इन्साफ खण्डमा लेखिए बमोजिम प्रतिवादी श्यामराज तुलाधरको हकमा पुनरावेदन अदालत पाटनबाट सफाई दिएको हदसम्म मिति २०६८/८/६ मा भएको फैसला केही उल्टी भै कीर्ते कागजको ७ र १२ नं. बमोजिम रु १,६६,६६५।- जरिवाना र कैद वर्ष १(एक) हुने ठहराएकोमा निज प्रतिवादी श्यामराज तुलाधरको मिति २०६८/२/२७ मा मृत्यु भएको भन्ने बुडमती गा.वि.स. कार्यालयको मिति २०६८/२/२७ को पत्रबाट देखिँदा दण्ड सजायको ३ नं. अनुसार सो सजाय माफी हुने हुँदा सोही बेहोरा लगतमा जनाउनु भनी शुरु जिल्ला अदालतमा लेखि पठाउनु.....१
- प्रतिवादी जगदिश्वर देशार र सानुबाबु मालीका हकमा पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६८/८/६ मा भएको फैसला सदर हुने ठहरेकोले निजहरुका नाममा पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला अनुसारको लगत कसी असुल उपर गर्नु भनि शुरु जिल्ला अदालतमा लेखि पठाउनु.....१
- प्रस्तुत मुद्दाको दायरीको लगत कट्टा गरि मिसिल नियमानुसार अभिलेख शाखामा बुझाइदिनु.....१

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत:- सुमन पाण्डे

ईति सम्बत् २०७४ साल जेष्ठ महिना २९ गते रोज २ शुभम्